

339.187.6 (477)

Ігор Ярославович КУЛИНЯК

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій,
Національний університет «Львівська політехніка», Україна, e-mail: igor.y.kulyniak@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8135-4614>

Юрій Михайлович ДЗЮРАХ

асистент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка», Україна, e-mail: yurii.m.dziurakh@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7131-7468>

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ**

Кулиняк, І. Я., Дзюрах, Ю. М. *Тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні*. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. : М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 1 (69). С. 48–57.

Анотація. У статті обґрунтовано популярність фінансового лізингу як альтернативної форми банківського кредитування. Проаналізовано динаміку та виявлено перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні за такими показниками: кількість фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців; динаміка вартості та кількості договорів фінансового лізингу, укладених фінансовими установами та юридичними особами – лізингодавцями; вартісний та структурний розподіл договорів фінансового лізингу на кінець періоду за галузями; вартість договорів фінансового лізингу на кінець року за обладнанням; структурний розподіл вартості договорів фінансового лізингу на кінець року за терміном їх дії. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу за даними 2007–2018 рр. побудовано трендові моделі кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні та визначено їхні прогностичні значення на 2019 р. Аналіз динаміки вартості та кількості договорів фінансового лізингу, укладених фінансовими компаніями та юридичними особами – лізингодавцями, які не є фінансовими компаніями, дозволив виокремити два періоди, які стали переломними у формуванні висхідного тренду. За допомогою систематизації та аналізу статистичних даних виявлено та охарактеризовано зміни у розподілі вартості договорів фінансового лізингу за галузями протягом аналізованого періоду 2008–2018 рр. Визначено тенденції у розподілі структури вартості договорів фінансового лізингу за терміном їх дії та вартості договорів фінансового лізингу за обладнанням. Наведено основні стримуючі фактори розвитку лізингової галузі в Україні.

Ключові слова: фінансовий лізинг; фінансова установа; лізингодавець; договір фінансового лізингу; вартість договору фінансового лізингу; лізингова послуга; ринок лізингових послуг; лізингова галузь.

Игорь Ярославович КУЛЫНЯК

кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента организаций,
Национальный университет «Львовская политехника», Украина, e-mail: igor.y.kulyniak@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8135-4614>

Юрий Михайлович ДЗЮРАХ

ассистент кафедры административного и финансового менеджмента,
Национальный университет «Львовская политехника», Украина, e-mail: yurii.m.dziurakh@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7131-7468>

**ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА
ФИНАНСОВОГО ЛИЗИНГА В УКРАИНЕ**

Кульняк, И. Я., Дзюрах, Ю. М. *Тенденции и перспективы развития рынка финансового лизинга в Украине*. Вестник социально-экономических исследований : сб. науч. трудов / Под ред. : М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2019. № 1 (69). С. 48–57.

Аннотация. В статье обоснована популярность финансового лизинга как альтернативной формы банковскому кредитованию. Проанализирована динамика и выявлены перспективы развития рынка финансового лизинга в Украине по таким показателям: количество финансовых учреждений и юридических лиц – лизингодателей; динамика стоимости и количества договоров финансового лизинга, заключенных

фінансовими установами та юридическими особами – лізингодателями; ціннісне та структурне розподілення угодоу фінансового лізингу по галузям; цінність угодоу фінансового лізингу по обладнанню; структурне розподілення цінності угодоу фінансового лізингу по терміну їх дієвості. С допомогою кореляційно-регресійного аналізу по даним 2007–2018 рр. побудовані трендові моделі кількості фінансових установ та юридических осіб – лізингодателів в Україні та визначені їх прогнозні значення на 2019 рік. Аналіз динаміки цінності та кількості угодоу фінансового лізингу, укладених фінансовими компаніями та юридическими особами – лізингодателями, які не є фінансовими компаніями, дозволив виділити два періоди, які стали переломними в формуванні зростаючого тренду. С допомогою систематизації та аналізу статистических даних виявлені та охарактеризовані змінення в розподіленні цінності угодоу фінансового лізингу по галузям в процесі аналізуваного періоду 2008–2018 рр. Визначені тенденції в розподіленні структури цінності угодоу фінансового лізингу по терміну їх дієвості та цінності угодоу фінансового лізингу по обладнанню. Приведені основні сдерживаючі фактори розвитку лізингової галузі в Україні.

Ключеві слова: фінансовий лізинг; фінансова установа; лізингодатель; угода фінансового лізингу; цінність угоди фінансового лізингу; лізингова послуга; ринок лізингових послуг; лізингова галузь.

Ihor KULYNIAK

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Management of Organizations,
Lviv Polytechnic National University, Ukraine, e-mail: ihor.y.kulyniak@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8135-4614>

Yurii DZIURAKH

Assistant, Department of Administrative and Financial Management,
Lviv Polytechnic National University, Ukraine, e-mail: yurii.m.dziurakh@lpnu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7131-7468>

TRENDS AND PROSPECTS OF FINANCIAL LEASING MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Kulyniak, I., Dziurakh, Yu. (2019). *Trends and prospects of financial leasing market development in Ukraine*. Ed.: M. Zvieriakov (ed.-in-ch.) and others [Tendentsii ta perspektyvy rozvytku rynku finansovoho lizynhu v Ukraini; za red.: M. I. Zvieriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Вісник соціально-економічних досліджень (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 1 (69), pp. 48–57.

Abstract. The article substantiates the popularity of financial leasing as an alternative form of bank lending. The dynamics and prospects of financial leasing market development in Ukraine are analyzed in accordance with the following indicators: number of financial institutions and legal entities – lessors; the dynamics of the value and number of financial leasing agreements concluded by financial institutions and legal entities – lessors; cost and structural distribution of financial leasing agreements by industry; cost of financial leasing agreements by equipment; the structural division of the value of financial leasing agreements by the term of their operation. Trend models of the number of financial institutions and legal entities – lessors in Ukraine are constructed and their forecast values for 2019 are determined with using correlation and regression analysis according to the data for 2007–2018. An analysis of the value dynamics and number of financial leasing agreements concluded by financial companies and legal entities – lessors that are not financial companies, allowed us to distinguish two periods, which became a critical in the upward trend formation. The changes in the value distribution of financial leasing agreements by branches during the analyzed period of 2008–2018 are revealed and characterized based on the systematization and analysis of statistical data. The trends in the distribution of the cost structure of financial leasing agreements by their validity period and value of financial leasing agreements by equipment are determined. The main restraining factors of leasing industry development in Ukraine are presented.

Keywords: financial leasing; financial institution; lessor; financial leasing agreement; cost of financial leasing agreement; leasing service; leasing services market; leasing industry.

JEL classification: D530; E440; G230

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.1\(69\).2019.48-57](https://doi.org/10.33987/vsed.1(69).2019.48-57)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні лізинг як альтернативна форма банківському кредитуванню все більше знаходить своє вираження популярності не тільки серед лізингодавців, але й серед фінансових установ, для яких послуги фінансового

лізингу не є основним видом діяльності. Підприємці все більше уваги приділяють перевагам лізингу порівняно з іншими джерелами фінансування своєї діяльності. Популярність зростання ваги лізингових послуг підтверджується статистичними даними. Зокрема, за даними експертів Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору», динаміка збільшення обсягів фінансування лізинговими компаніями в Україні майже вдвічі перевищує світову. За даними World Leasing Yearbook 2019, зростання обсягів лізингу в ТОП 50 країн склало +16%, а світовий обсяг лізингових угод склав 1,3 трильйона доларів США. За свідченням Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» протягом 2018 р. обсяг нового бізнесу (вартість профінансованих об'єктів лізингу) склав 14,95 млрд. грн., що на 61% перевищує обсяги 2017 р. [1]. За даними Європейської комісії, лізинг є важливим джерелом фінансування для 48% малого та середнього бізнесу у ЄС [2, с.6]. Зростання уваги до лізингового фінансування з боку багатьох суб'єктів господарювання зумовлює необхідність та актуальність подальшого вивчення сучасного стану та основних тенденцій розвитку ринку фінансового лізингу в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Серед вітчизняних науковців, праці яких присвячені дослідженню поточного стану та перспектив розвитку ринку лізингових послуг в Україні, варто згадати таких, як: І. Вишневський [2], А. Г. Загородній [3], А. Краковська [2], О. С. Кузьмін [4], Н. Педос [2], Н. І. Подольчак [3], Н. Ю. Подольчак [3], І. В. Ратошнюк [5], Л. І. Чернобай [4] та ін.

У своєму дослідженні науковці М. М. Дученко та Т. В. Павленко [6] крім аналізу ситуації на ринку лізингових послуг в Україні, виявили перешкоди, що заважають розвитку даної складової фінансового сектору та дослідили можливі напрями його зростання в цілому, порівняли умови лізингу із банківським фінансуванням бізнесу, навели обмежуючі фактори, що стримують розвиток цього важливого для економіки сектору та сформуливали перелік заходів щодо їх подолання. Предметом дослідження О. В. Слободянюк та І. В. Степанової [7] є аналіз динаміки надання послуг фінансового лізингу, характеристика структури лізингового портфеля за галузями та вивчення причин, що впливають на його розвиток.

С. Б. Єгоричева, А. М. Соколова та К. Є. Осауленко [8] визначили механізм функціонування ринку лізингових послуг в Україні та обґрунтували напрями його вдосконалення, а П. О. Мухін [9] дослідив сучасний стан лізингу, різні форми залучення інвестиційних ресурсів для активізації структурних перебудов в Україні та перспективи розвитку ринку лізингу за участю банків на прикладі ТОВ «ТЕКОМ-Лізинг».

Проведенням збору статистичної інформації про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців з метою виявлення тенденцій розвитку ринку лізингових послуг займаються Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [10] та асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» [11]. Перший детальний аналітичний огляд ринку лізингових послуг в Україні, визначення основних трендів галузі та перешкод для розвитку індустрії в цілому є результатом дослідження експертів Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» [12].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Перспективність і привабливість фінансового лізингу для усіх суб'єктів, які беруть участь у лізинговому процесі, позитивні тенденції змін у розвитку економіки України, а також значна ємність ринку, призводять до того, що потреба у фінансовому лізингу буде зростати, що й обумовлює необхідність подальшого ґрунтовнішого дослідження особливостей функціонування ринку лізингових послуг в Україні. Враховуючи динамічність ринкового середовища, вплив різних чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, формування нових трендів під впливом міжнародних подій вимагає постійного моніторингу та аналізу особливостей функціонування та розвитку ринку фінансового лізингу в Україні як альтернативи ринку традиційного банківського кредитування.

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати основні тенденції за період 2007–2018 рр. та перспективи подальшого розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. Для досягнення мети на основі офіційних статистичних даних поставлено завдання

проаналізувати показники діяльності фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців, які не є фінансовими установами. Використання кореляційно-регресійного аналізу дозволить побудувати трендові моделі та сформувавши прогноз кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні на 2019 рік.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внесення інформації про фінансові компанії та лізингодавців до Державного реєстру фінансових установ, який веде Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), розпочалося у 2004 році. Ліцензія на право надання послуг фінансового лізингу видається фінансовим установам та юридичним особам – суб'єктам господарювання (лізингодавцям), які не є фінансовими установами, але мають визначену законами та нормативно-правовими актами можливість надавати послуги з фінансового лізингу. Лізингова діяльність банків здійснюється на підставі ліцензії Національного банку України. Проте, більшість зареєстрованих у Нацкомфінпослуг фінансових установ з правом ведення лізингової діяльності, насправді лізингову діяльність не провадять.

На тлі стрімкого зростання кількості фінансових установ в Україні, спостерігається тенденція до збільшення кількості компаній, які надають послуги фінансового лізингу, що свідчить про зростання попиту на такий вид фінансових послуг. Динаміка кількості установ свідчить про те, що з 2015 р. кількість зареєстрованих фінансових установ, які мали ліцензії на надання послуг фінансового лізингу, перевищила кількість юридичних осіб – лізингодавців. Це пояснюється зростанням конкурентоспроможності лізингу порівняно з традиційним банківським кредитуванням (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців (побудовано за даними [10])

Зростання кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні спричинено збільшенням зацікавленості у лізингових послугах з боку іноземних банків, що увійшли на український ринок; зростанням обізнаності щодо лізингу серед широкої громадськості та державних службовців; швидким розвитком фінансових ринків України, а також кращим доступом до кредитних ресурсів [13, с.206].

Результати формування трендових моделей кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні, які сформовані за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, а також результати прогнозу на 2019 р. представлені в табл. 1.

Близько 99,9% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – лізингодавцями, які не є фінансовими установами. Аналізуючи динаміку вартості та кількості договорів фінансового лізингу, укладених фінансовими компаніями та юридичними особами – лізингодавцями, які не є фінансовими компаніями, можемо виокремити два періоди, що стали переломними у формуванні висхідного тренду (рис. 2–3).

Таблиця 1

Результати прогнозування кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні на 2019 р. (розраховано авторами)

Тип установи	Рівняння тренду	Значення коефіцієнта детермінації	Прогнозована кількість, од.
Юридичні особи – лізингодавці	$y = -3,1816x^2 + 43,518x + 101,89$	$R^2 = 0,7675$	130
Фінансові компанії	$y = 6,5659x^2 - 13,539x + 150,68$	$R^2 = 0,9925$	1084
	$y = 102,77e^{0,1854x}$	$R^2 = 0,99$	1144
Фінансові компанії, що мають ліцензії на надання послуг фінансового лізингу	$y = 71,818x - 48,485$	$R^2 = 0,9207$	885
	$y = 19,766e^{0,2748x}$	$R^2 = 0,9463$	704
	$y = 14,321x^{1,2657}$	$R^2 = 0,8825$	368
	$y = 1,7662x^2 + 15,046x - 15,136$	$R^2 = 0,8559$	479
	$y = 38,007x - 68,712$	$R^2 = 0,8389$	425

Рис. 2. Динаміка вартості та кількості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами – лізингодавцями (побудовано авторами за даними [10])

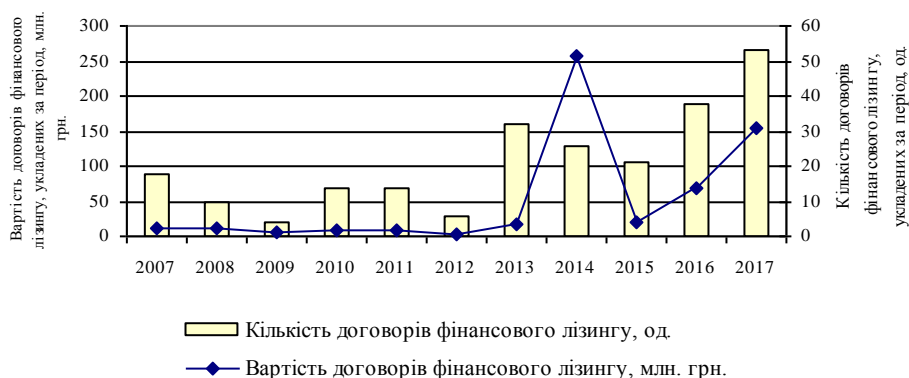

Рис. 3. Динаміка вартості та кількості договорів фінансового лізингу, укладених фінансовими установами (побудовано авторами за даними [10])

Перший період (2008–2009 рр.) – вплив світової фінансово-економічної кризи на діяльність фінансових установ та лізингодавців як на вітчизняному, так і на міжнародному ринку лізингових послуг. Також варто додати негативний вплив нестабільності політичної ситуації, погіршення доступу до кредитних ресурсів, які є основним джерелом фінансування лізингових операцій, падіння платоспроможності підприємств, а також припинення інвестиційних проєктів. До 30% лізингових компаній у різних країнах припинили своє існування за підсумками 2008–2009 рр. шляхом ліквідації, приєднання до інших, більш потужних гравців або злиття декількох невеликих компаній в одну велику. Світова

фінансово-економічна криза 2007–2009 рр. справила негативний вплив на об'єм міжнародного лізингового ринку. Наприклад, Європейський лізинговий ринок відреагував на світову фінансово-економічну кризу падінням на 32,28% у 2009 р. відносно 2008 р., тоді як у 2008 р. скорочення ринку відбулося на 5,1% порівняно з 2007 р. При цьому портфель лізингу (непогашена позиція) у Європі у 2009 р. скоротився на 6,7%, а у 2008 р., як і раніше, зростав на 4,3% [14]. Починаючи з третього кварталу 2010 р., після фінансово-економічної кризи, ринок лізингу почав стрімко набирати обертів і за деякими показниками наблизився до докризового рівня. Основною тенденцією для поточної оцінки потенціалу ринку стала зростаюча активність корпоративних клієнтів [13, с.205].

Другий етап (2014–2015 рр.) – вплив військового конфлікту та російської збройної агресії проти України на Сході, захоплення Росією Криму, політичної нестабільності та проведення дострокових президентських виборів, падіння курсу національної валюти, фінансово-економічної нестабільності тощо на діяльність фінансових установ та лізингодавців. Після 2013 р. частина лізингових компаній пішли з ринку, а ті, що залишаються, переважно є компаніями від банківських структур або дочірніми від іноземних компаній. Зокрема перестали діяти такі компанії як ING Lease, SG Equipment Leasing, UniCredit Leasing, Українська лізингова компанія (BNP Paribas Leasing Solutions) [3].

Протягом аналізованого періоду 2008–2018 рр. відбулися зміни і у розподілі вартості договорів фінансового лізингу на кінець періоду за галузями (табл. 2–3).

Таблиця 2

Розподіл вартості договорів фінансового лізингу на кінець періоду за галузями, млн. грн.

(складено авторами за даними [10])

Назва галузі	Вартість укладених договорів фінансового лізингу на кінець року, млн. грн.										
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Будівництво	4333,9	2959,8	2520,4	10119,6	2077,9	1869	1975,6	1531,2	928,3	1049,5	1198,7
Добувна промисловість	363,9	545	345,9	1452,7	1051,8	1520,6	992,3	1746,9	1645	167,1	822,4
Легка промисловість	143,3	127,5	81,7	384	70,3	134,1	129,3	43,1	26,7	8,3	5,7
Машинобудування	26,5	93,6	148,1	1081,9	210,7	219,9	273,4	326,5	292,3	262,7	245,9
Металургія	166	126,1	336,6	589,3	132,4	43,6	220	121,5	82,1	476	1017
Сільське господарство	2281,5	3153,8	3966,2	17232,6	7905,5	9416,3	11233,1	6636,4	5654	5503,4	5320,2
Сфера послуг	2215,6	1644	1526,4	6631,8	2000,9	1350,2	1194,6	984,6	1206,4	1349,2	1661,3
Транспорт	14628,9	16095,2	18123,3	74434,6	24128,4	48158,6	36642,1	8252,8	7886,4	7220,4	6925,7
Харчова промисловість	558,3	482,2	415,9	1665,9	430	517,3	906,6	534,1	428	303,3	617,1
Хімічна промисловість	355,1	141	87,7	366,8	83,8	70,7	72,1	271,2	127	117,6	155,1
Інші	2903,4	1871,8	3011,9	11137,2	3453,2	3827,5	4933,5	5899,4	4901,4	6300,9	7244,3
Всього	27976,4	27240	30564,1	125096,4	41544,9	67127,8	58572,6	26454,9	23267,2	22827,7	25535,2

Таблиця 3

Структурний розподіл вартості договорів фінансового лізингу на кінець періоду за галузями, % (складено авторами за даними [10])

Назва галузі	Структура вартості укладених договорів фінансового лізингу на кінець року, %										
	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Будівництво	15,5	10,9	8,2	8,1	5,0	2,8	3,4	5,8	4,0	4,6	4,7
Добувна промисловість	1,3	2,0	1,1	1,2	2,5	2,3	1,7	6,6	7,1	0,7	3,2
Легка промисловість	0,5	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0
Машинобудування	0,1	0,3	0,5	0,9	0,5	0,3	0,5	1,2	1,3	1,2	1,0
Металургія	0,6	0,5	1,1	0,5	0,3	0,1	0,4	0,5	0,4	2,1	4,0
Сільське господарство	8,2	11,6	13,0	13,8	19,0	14,0	19,2	25,1	24,3	24,1	20,8
Сфера послуг	7,9	6,0	5,0	5,3	4,8	2,0	2,0	3,7	5,2	5,9	6,5
Транспорт	52,3	59,1	59,3	59,5	58,1	71,7	62,6	31,2	33,9	31,6	27,1
Харчова промисловість	2,0	1,8	1,4	1,3	1,0	0,8	1,5	2,0	1,8	1,3	2,4
Хімічна промисловість	1,3	0,5	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	1,0	0,5	0,5	0,6
Інші	10,4	6,9	9,9	8,9	8,3	5,7	8,4	22,3	21,1	27,6	28,4

Згідно з даними табл. 2–3, найбільше договорів фінансового лізингу укладається з лізингодержувачами, які представляють транспортну галузь, будівництво, сільське господарство та сферу послуг. Суттєвих змін зазнала транспортна галузь, для якої структура вартості договорів фінансового лізингу серед усіх галузей на кінець 2018 р. становила 27,1%, що майже вдвічі менше порівняно з 2008 р. та на 44,6% менше ніж у 2013 р., коли структура вартості укладених договорів фінансового лізингу була максимальною для цієї галузі та становила 71,7%. Значний ріст вартості укладених договорів фінансового лізингу у транспортній галузі у 2013 р. відбувся за рахунок користування Укрзалізницею даною послугою, зокрема, одна лізингова компанія уклала договори з Укрзалізницею на суму 22242,4 млн. грн. Зменшення у структурі вартості укладених договорів фінансового лізингу характерно і для будівництва (4,7% у 2018 р. порівняно з 15,5% у 2008 р.). Помітне зростання структури вартості укладених договорів фінансового лізингу спостерігалось у сфері сільського господарства протягом 2008–2015 рр., проте, починаючи з 2016 р., бачимо незначний спад (20,8% у 2018 р. порівняно з 25,1% у 2015 р.). Варто відзначити й зростання структури вартості укладених договорів фінансового лізингу інших галузей, таких як медичне обслуговування, комп'ютерна і телекомунікаційна сфера, переробна промисловість.

Найменшими споживачами лізингових послуг є легка та хімічна промисловість, машинобудування (для прикладу, вартість укладених договорів фінансового лізингу у 2018 р. у легкій промисловості становила 5,7 млн. грн., у той час як для транспортної галузі – понад 6,9 млрд. грн.). У 2018 р. суттєво збільшилась вартість укладених договорів фінансового лізингу у металургії (1 017 млн. грн. порівняно з 476 млн. грн. у 2017 р.).

Вартість договорів фінансового лізингу за обладнанням представлена в табл. 4.

Таблиця 4

Вартість договорів фінансового лізингу на кінець року за обладнанням, млн. грн.
(складено авторами за даними [10])

Обладнання	Вартість договорів фінансового лізингу на кінець року за обладнанням, млн. грн.							
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Транспорт	17696,5	24425,2	50469,4	42362,5	14713,6	13828,2	13948,2	16063,3
Комп'ютерна техніка та телекомунікаційне обладнання	2090,6	1939,7	1043,5	482,6	25,4	26,2	31,5	50
Друкарське та поліграфічне обладнання	244,6	133,9	84,8	61,2	46,2	35,4	25	28
Торговельне та банківське обладнання	30,4	44,8	55,8	229,6	243,3	211,3	187,3	8,4
Техніка, машини та устаткування для сільського господарства	5151,5	6477	7674,7	8876,3	5736,4	4845,2	4398,2	4818,7
Інші	8402,2	8514	7794,1	6560,4	5582,8	4231,3	4168,3	4258,6
Всього	33615,8	41534,6	67122,3	58572,6	26347,7	23177,6	22758,5	25227

Як бачимо із табл. 4, найчастіше у лізинг фінансувалися купівля транспортних засобів (63,7% від загальної суми договорів у 2018 р.) і техніка, машини та устаткування для сільського господарства (19,1% від загальної суми договорів у 2018 р.). Серед іншого обладнання, яке було об'єктом фінансового лізингу за чинними договорами, варто зазначити: будівельне обладнання та техніку – 1 197,0 млн. грн. або 4,7% від загальної суми договорів у 2018 р. Вартість договорів збільшилася на 8,6% (94,3 млн. грн.) порівняно з 2017 р.; промислове обладнання – 618,1 млн. грн. або 2,5% від загальної суми договорів у 2018 р. Вартість договорів збільшилася на 568,9% (525,7 млн. грн.) порівняно з 2017 р. Фінансування купівлі комп'ютерної техніки та телекомунікаційного обладнання у лізинг протягом 2011–2015 рр. зменшувалося, а з 2016 р. збільшується, але так і не досягає рівня 2011–2014 рр. Також за період 2011–2018 рр. спостерігається зменшення вартості договорів фінансового лізингу друкарського та поліграфічного обладнання.

Розподіл вартості договорів фінансового лізингу за терміном їх дії подано на рис. 4.

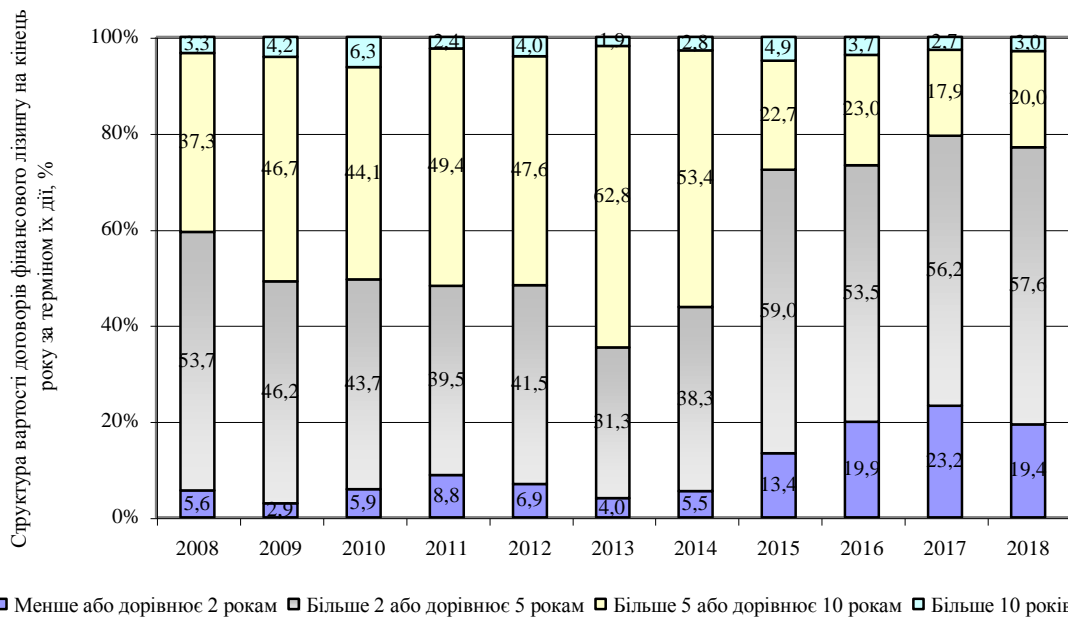

Рис. 4. Розподіл структури вартості договорів фінансового лізингу на кінець року за терміном їх дії (побудовано за даними [10])

Протягом 2009–2014 рр. більшість договорів фінансового лізингу укладалися на термін від 5 до 10 років, починаючи з 2015 р. збільшується частка середньострокових (від 2 до 5 років) та короткострокових договорів (до 2 років), що пов'язано з посиленням економічної та політичної невизначеності через військовий конфлікт на сході України.

У дослідженнях виокремлюють такі основні стримуючі фактори розвитку лізингової галузі в Україні [2, с.6]:

- брак фінансування, особливо в гривнях, що зумовлено відсутністю великих мереж міжнародних банків та лізингодавців;
- недостатня обізнаність компаній, малого та середнього бізнесу, представників влади та громадськості щодо переваг лізингу для фінансування розширення бізнесу;
- відсутність сприятливої юридичної та податкової бази для лізингу;
- брак внутрішнього та іноземного капіталу для лізингових компаній і відсутність програм, спрямованих на лізинг для малого та середнього бізнесу;
- недостатня інституційна спроможність асоціації, яка б мала потужніше представляти та захищати інтереси учасників і забезпечувати юридичну, нормативну, інформаційну, рекламну, професійну підготовку;
- відокремленість лізингової галузі від міжнародних тенденцій та напрацювань.

Лізинг як альтернативна форма фінансування та оновлення виробничо-господарської діяльності банківському кредитуванню, особливо у сфері фінансування малого та середнього бізнесу, має суттєві переваги. Проте в Україні лізинг використовується недостатньо через наявність стримуючих факторів, які необхідно усувати спільними силами державних органів, суб'єктами лізингової діяльності та підприємцями.

Висновки і перспективи подальших розробок. Проаналізувавши показники діяльності фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців, які не є фінансовими установами, можна виокремити такі тенденції у їхньому розвитку:

- спостерігається тенденція до збільшення кількості компаній, які надають послуги фінансового лізингу, що свідчить про зростання попиту на такий вид фінансових послуг. Результати формування трендових моделей показують збільшення кількості фінансових установ та юридичних осіб – лізингодавців в Україні у прогнозованому 2019 році;
- близько 99,9% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – лізингодавцями, які не є фінансовими установами, що свідчить про їхню більшу конкурентоспроможність внаслідок спеціалізації на даному виді економічної діяльності;

- світова фінансово-економічна криза (2008–2009 рр.) та військовий конфлікт і російська збройна агресія проти України на Сході (2014–2015 рр.) спричинили суттєвий негативний вплив на діяльність фінансових установ та лізингодавців;
- найбільше договорів фінансового лізингу укладається з лізингодержувачами, які представляють транспортну галузь, будівництво, сільське господарство та сферу послуг. В останні роки суттєвих змін зазнала транспортна галузь;
- найчастіше в лізинг фінансувалися купівля транспортних засобів (63,7% від загальної суми договорів у 2018 р.) і техніка, машини та устаткування для сільського господарства (19,1 % від загальної суми договорів у 2018 р.);
- починаючи з 2015 р. збільшується частка середньострокових (від 2 до 5 років) та короткострокових договорів (до 2 років).

Подальшим напрямом дослідження є розроблення науково-методичних засад формування дієвого організаційно-економічного механізму розвитку ринку фінансового лізингу в Україні.

Література

1. Підсумки 2018 року лізингодавців – учасників Асоціації : сайт. URL: <http://uul.com.ua/2019/pidsumky-2018-roku-lizyngodavtsiv-uchasnykiv-asotsiatsiyi> (дата звернення: 04.02.2019).
2. Краковська А., Вишневський І., Педос Н. *Лізингова галузь в Україні : тенденції та рекомендації для зростання* / Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». 2018. 36 с. URL: http://uul.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/Leasing_report_ukr_final_09202018.pdf (дата звернення: 04.02.2019).
3. Загородній А. Г., Подольчак Н. Ю., Подольчак Н. І. *Економічне оцінювання лізингової діяльності підприємства* : монографія. Львів : ЗУКЦ, ПП НВФ «Біарп», 2011. 248 с.
4. Кузьмін О. Є., Чернобай Л. І., Кулиняк І. Я. *Ризики підприємств-лізингодавців : теоретичні та прикладні аспекти* : монографія. Львів : Растр-7, 2012. 256 с.
5. Ратошнюк І. В. *Особливості розвитку та сучасний стан фінансового лізингу в Україні*. Ефективна економіка. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_1_41 (дата звернення: 06.02.2019).
6. Дученко М. М., Павленко Т. В. *Стан та перспективи розвитку лізингової галузі в Україні*. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6849>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.53 (дата звернення: 07.02.2019).
7. Слободянюк О. В., Степанова І. В. *Ринок лізингових послуг в Україні*. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 16 (4). С. 129–132 (дата звернення: 08.02.2019).
8. Єгоричева С. Б., Соколова А. М., Осауленко К. Є. *Механізм функціонування ринку лізингових послуг в Україні*. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. 2017. № 4. С. 114–121.
9. Мухін П. О. *Лізингові компанії на ринку капіталів : проблемні аспекти*. Вісник соціально-економічних досліджень. 2015. Вип. 2 (57). С. 266–272.
10. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг* : сайт. URL: <https://www.nfr.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2019).
11. Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» : сайт. URL: <http://uul.com.ua> (дата звернення: 11.02.2019).
12. *Економічний розвиток* : сайт USAID. URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/economic-growth> (дата звернення: 12.02.2019).
13. Кулиняк І. Я., Стрілецька О. В. *Аналіз динаміки розвитку ринку лізингових послуг в Україні*. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2011. Вип. 21. № 12. С. 204–209.
14. Гальперіна Л. П., Литвиненко Н. П. *Міжнародний ринок лізингу в умовах нестабільності розвитку світової економіки*. Економічний вісник НТУУ «КПІ» : зб. наук. праць. 2011. № 8. С. 100–104.

References

1. *Results of 2018 of Association's lessors – members*: site [Pidsumky 2018 roku lizyngodavtsiv – uchasnykiv Asotsiatsii: sait], available at: <http://uul.com.ua/2019/pidsumky-2018-roku-lizyngodavtsiv-uchasnykiv-asotsiatsiyi> [in Ukrainian]

2. Krakovska, A., Vyshnevskiy, I., Pedos, N. (2018). *Leasing industry in Ukraine: trends and recommendations for growth. USAID project «Transformation of the financial sector»* [Lizynhova haluz v Ukraini: tendentsii ta rekomendatsii dlia zrostantia. Proekt USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru»], 36 s., available at: http://uul.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/Leasing_report_ukr_final_09202018.pdf [in Ukrainian]
3. Zahorodnii, A. H., Podolchak, N. Yu., Podolchak, N. I. (2011). *Economic evaluation of enterprise's leasing activity: monograph* [Ekonomichne otsiniuvannia lizynhovoii diialnosti pidpriemstva: monohrafiia], ZUKTs, PP NVF «Biarp», Lviv, 248 s. [in Ukrainian]
4. Kuzmin, O. Ye., Chernobai, L. I., Kulyniak, I. Ya. (2012). *Risks of enterprises-lessors: theoretical and applied aspects: monograph* [Ryzyky pidpriemstv-lizynhodavtsiv: teoretychni ta prykladni aspekty: monohrafiia], Rastr-7, Lviv, 256 s. [in Ukrainian]
5. Ratoshniuk, I. V. (2017). *Peculiarities of development and current state of financial leasing in Ukraine* [Osoblyvosti rozvytku ta suchasnyi stan finansovoho lizynhu v Ukraini], *Efektivna ekonomika*, No. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_1_41 [in Ukrainian]
6. Duchenko, M. M., Pavlenko, T. V. (2019). *Status and prospects of leasing industry development in Ukraine* [Stan ta perspektyvy rozvytku lizynhovoii haluzi v Ukraini], *Efektivna ekonomika*, No. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6849>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.53 [in Ukrainian]
7. Slobodianiuk, O. V., Stepanova, I. V. (2016). *Leasing services market in Ukraine* [Rynok lizynhovykh posluh v Ukraini], *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, Vyp. 16 (4). s. 129–132 [in Ukrainian]
8. Yehorycheva, S. B., Sokolova, A. M., Osaulenko, K. Ye. (2017). *Mechanism of functioning of the leasing services market in Ukraine* [Mekhanizm funktsionuvannia rynku lizynhovykh posluh v Ukraini], *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia: Ekonomichni nauky*, No. 4, s. 114–121 [in Ukrainian]
9. Mukhin, P. O. (2015). *Leasing companies in the capital market: problem aspects* [Lizynhovi kompanii na rynku kapitaliv: problemni aspekty], *Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen'*, Vyp. 2 (57), s. 266–272 [in Ukrainian]
10. *National Commission for the state regulation of financial services markets sphere: site* [Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh: sait], available at: <https://www.nfp.gov.ua> [in Ukrainian]
11. *Association «Ukrainian Union of Lessors»: site* [Asotsiatsiia «Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv»: sait], available at: <http://uul.com.ua> [in Ukrainian]
12. *Economic development: USAID site* [Ekonomichni rozvytok: sait USAID], available at: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/economic-growth> [in Ukrainian]
13. Kulyniak, I. Ya., Striletska, O. V. (2011). *Analysis of the leasing services market development in Ukraine* [Analiz dynamiky rozvytku rynku lizynhovykh posluh v Ukraini], *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*, Vyp. 21, No. 12, s. 204–209 [in Ukrainian]
14. Halperina, L. P., Lytvynenko, N. P. (2011). *International leasing market in the conditions of instability of the world economy development* [Mizhnarodnyi rynek lizynhu v umovakh nestabilnosti rozvytku svitovoi ekonomiky], *Ekonomichni visnyk NTUU «KPI»*, No. 8, s. 100–104 [in Ukrainian]